

N:o 81.

Af Herr Ivar Månsson: Om afskrifning af en del af kyrkotionden i provinserna Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän, samt beviljande af ett extra anslag för sådant ändamål af 20,000 kronor att utgå under år 1887.

Vid förlidet års riksdag väckte jag uti motion N:o 58 förslag derom, att den i provinserna Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän utgående kyrkotiondeafgiften måtte få upphöra att erläggas, och att den statsverket deraf beräknade inkomst uteslötes. Denna motion vann emellertid ej Riksdagens bifall, hufvudsakligen därför att ärendet saknade nödig utredning samt därför att förslaget ej upptog beviljande af motsvarande anslag till ändamål, som nu bekostas af kyrkotiondemedel.

Att någon tillfredsställande utredning af enskild motionär skall kunna åvägbringas i en fråga som denna, har sina svårigheter, och jag finner mig icke kunna åstadkomma sådan; men då jag anser frågan vara utaf beskaffenhet, att den icke bör falla, synnerligast sedan beslut skett om afskrifning, till viss del, af kronotionde och räntor, tillåter jag mig dock återupptaga ärendet och ber att få såsom motiv härför hänvisa till de uttalanden och förslag, som äro afgifna i 1878 års Särskilda Utskotts utlåtande N:o 2 sid. 29 samt i Skatteregleringskomiténs

utlåtanden af den 13 September och 18 November 1882, hvilka sistnämnda som bilaga här bifogas. Vidare bifogas som bilaga en uppgift om kyrkotionden enligt kronans räkenskaper för år 1884, utvisande dels huru stort belopp, som erlägges af hvarje af de fem länen, dels huru medlen användas och fördelas.

Jag anser emellertid det icke vara skäl vidare yrka, att kyrkotionden i sin helhet skall på en gång upphöra att erläggas, utan föreslår, i öfverensstämmelse med hvad Särskilda Utskottet 1878 och Skatte-regleringskomitén hemställt,

det Riksdagen må för sin del besluta:

att, der sådant ännu icke skett, den till andra än församlingens egna ändamål anordnade kyrkotionden i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän indrages till kronan emot ersättning och omsättes i penningar, enligt den för kronotiondens omsättning stadgade grund, samt afskrifves med trettio procent under år 1887;

att jemväl den kyrkorna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän behållna eller i öfrigt för församlingarnas egna behof använda kyrkotionden bör, der den icke redan med visst penningebelopp utgöres, omsättas i penningar, enligt den för kronotiondens omsättning stadgade grund, samt afskrifvas med trettio procent under år 1887:

a) inom de församlingar, der tionden odelad tillfaller kyrkan, utan några särskilda vilkor;

b) inom de församlingar, der den i sin helhet eller delvis användes till andra församlingens ändamål eller tillfaller patroni ecclesiarum, endast under vilkor att församlingarna åtaga sig att till vederbörande lemna full ersättning efter årliga medelmarkgångspriset å tionden, hvilken ersättning uttaxeras så, som om kommunalutskylder i allmänhet är stadgadt;

samt slutligen, att Riksdagen må till Kongl. Maj:ts disposition för år 1887 ställa ett förslagsanslag af 20,000 kronor att användas för betäckande

af den minskning i statens inkomster ur kyrkotionden, som blifver en följd af föreslagna afskrifningen.

Stockholm den 26 Januari 1886.

Ivar Månsson.

Häruti instämma:

Mårten Trulsson,

C. A. Oléhn,

S. Andersson.

Lars Börjesson.

M. Dahn.

Nils Nilsson.

Jöns Bengtsson.

Nils Åkesson.

Nils Persson.

Hans Andersson.

Olof Persson.

Per Truedsson.

Olof Andersson.

Bil. A.

Till Konungen.

Jemlikt beslut af den 16 December 1881 har Eders Kongl. Maj:t täckts till Skatteregleringskomiténs kännedom låta komma de utlåtanden, som af vederbörande församlingar och myndigheter afgifvits med anledning af Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 22 Maj 1873, angående omsättning i penningar af den andel af kyrkotionden, som af församlingarne utgöres dels till kyrkorna, dels till akademier och andra stiftelser.

Med hänsyn till den del af sagda tionde, som är anordnad för andra ändamål än församlingarnes egna, har Skatteregleringskomitén redan, stödjande sig vid de skäl och anslutande sig till de förslag, som i 1878 års Särskilda Utskotts utlåtande N:o 2 blifvit framställda, i sitt den 13 sistlidne September afgifna underdåniga utlåtande och förslag angående skatteförhållandena i riket hemställt,

»att der sådant ännu icke skett, den till andra än församlingarnes egna ändamål anordnade kyrko-

tionden i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän indrages till kronan emot ersättning och omsättes i penningar, enligt den för kronationdes omsättning stadgade grund, samt afskrifves på sätt om grundskatter i allmänhet varder stadgadt.»

Det återstår således för komitén att yttra sig om de delar af kyrkotionden, som antingen äro kyrkorna behållna eller anordnade för församlingarnes egna ändamål, vare sig i form af lönebidrag till kommunens löntagare eller såsom en patronatsrätten åtföljande och af kyrkobyggnadsskyldighet motsvarad förmån.

I den historiska utredning af våra skatteförhållanden, som i nyss omnämnda komitébetänkande förekommer, är redogjordt för kyrkotiondens uppkomst och det sätt, hvarpå densamma för närvarande utgår. Af denna redogörelse framgår tillfyllest, att äfven på detta område af våra skatteförhållanden den ojemnhet är rådande, hvars afhjelpande i möjligaste måtto varit för komitén ett hufvudsyfte vid utförandet af det åt densamma anförtrodda uppdrag.

Kyrkotionden utgöres nemligen allenast i landskapen Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän; i de förstnämnda båda provinserna utgöres den dels in natura, dels efter markegång, hvaremot tiondegifvarne i de båda sistnämnda landskapen redan sedan längre tid tillbaka åtnjuta förmånen att med visst, af markegång oberoende, lindrigt pris lösa densamma. Dock är den sålunda åtnjutna lindringen ingalunda vare sig lika eller allmän. I Blekinge är lösningspriset faststaldt till 4 kronor 12 öre pr tunna råg och 3 kronor 57 öre pr tunna korn, hvaremot detsamma i Bohuslän, der kyrkotionden uteslutande består af korn, utgör i nu gällande mynt i allmänhet 1 krona 50 öre, men i Oroust—Tjörns samt Norrvikens fögderier hälften mindre i fråga om kyrkornas behållna tionde, hvarjemte är att märka, att för patronationden i Hjertums och Vesterlanda församlingar gäller, att densamma utgöres in natura eller löses efter öfverenskommelse.

Redan af denna framställning synes otvetydigt framgå, att förenkling samt större likformighet och reda äro i fråga om kyrkotiondens utgörande af behovet synnerligen påkallade.

Det kan svårligen anses lämpligt, att provinsiella skiljaktigheter af så genomgående art som de ofvan uppvisade fortfarande bibehållas, och då, med hänsyn till denna kyrkotiondes uppkomst, det är bevisadt, att densamma tillkommit på enahanda sätt som den kyrkotionde, hvilken under katolska tiden i andra delar af riket utgick till kyrkorna, men vid reformationen indrogs till kronan, vill det synas vara med

rättvisa och billighet öfverensstämmande, att kyrkotiondegifvarne i förstnämnda landskap må komma i åtnjutande af samma förmåner i fråga om denna tiondes utgörande, som i fråga om kronotionden föreslagits komma samtliga tiondegifvare till del.

Skatteregleringskomitén har för den skull ur principiell synpunkt ej kunnat undgå att anse en förändring i det nuvarande förhållandet önskelig, men enligt dess åsigt lärer en blott omsättning i penningar ej göra till fyllest för frågans lösning på ett, nödig enkelhet och reda befordrande sätt — derest ej med denna åtgärd förbindes en successiv afskrifning, liknande den, som i fråga om öfriga grundskatter föreslagits.

Hvad beträffar de redan af komitén till omsättning i penningar samt derpå följande afskrifning föreslagna delar af kyrkotionden, har, såsom af det ofvan anförda betänkandet framgår, ersättningsskyldighet ansetts böra tillkomma statsverket, enär nyssnämnda delar af kyrkotionden i allmänhet anordnats för behof, dem det tillkommer staten att tillgodose. I fråga åter om de andelar af kyrkotionden, som utgöra föremål för komiténs nuvarande framställning, lärer deremot en dylik ersättningsskyldighet från statsverkets sida icke med fog kunna yrkas, enär eljest staten komme att betungas med utgifter, hvilkas bestridande alltid och allestädes varit en kommunal angelägenhet.

Redan mot kyrkotiondens omsättning i penningar hafva, enligt hvad af ofvan omförmälda yttranden inhemtas, från åtskilliga håll uttalats betänkligheter, föranledda af farhågan att tiondetagares rätt derigenom skulle förnärmas. Då dessa betänkligheter måste erhålla ökad styrka gent emot ett förslag om tiondens successiva afskrifning, har komitén äfven tagit denna del af frågan under ompröfning.

De som hafva rätt till ifrågavarande tionde äro antingen sockenkyrkorna, kommunala löntagare eller patroni ecclesiarum. Hvad först angår sockenkyrkorna, hvilka äro i åtnjutande af den ojemförligt största delen af ifrågavarande tionde, så skulle genom densanmas successiva afskrifning de för kyrkornas ombyggnad och underhåll hittills afsedda tillgångar utan tvifvel minskas; men medel för detta ändamål komme dock ingalunda att saknas, enär den, enligt 26 kap. 1 § Byggningsbalken, församlingsborna åliggande skyldighet att bygga och underhålla kyrka med hvad dertill hörer är gällande äfven för ifrågavarande provinser. Visserligen komme i följd af tiondens afskrifning församlingsbornas skyldighet att i den ordning nyssnämnda lagrum föreskrifver bygga och underhålla kyrka att efter hand oftare än hittills an-

litas, men då enligt de från kyrkostämmornas ordförande till komitén insända uppgifter kyrkokassorna år 1878 utgjorde:

	inom Kristianstads län	1,174,001 kronor 21 öre,
	» Malmöhus »	1,726,090 » 94 »
och	» Hallands »	471,675 » 68 »
och hvarje kyrka således i medeltal egde en kassatillgång		
	inom Kristianstads län af	9,470 kronor,
	» Malmöhus » »	8,897 »
och	» Hallands » »	6,461 » ,

så torde man, med hänsyn så väl härtill som att kyrkorna fortfarande under afskrifningstiden komme att åtnjuta tionde, om ock med efter hand minskadt belopp, kunna med säkerhet antaga, att den nu ifrågasatta afskrifningen hvarken skall varda menlig för kyrkorna med afseende på deras nybyggnad och underhåll eller medföra någon sådan förändring i kyrkobyggnadsskyldigheten, att församlingsmedlemmarne, vare sig fastighetsegare eller andra, komma att vidkännas någon märkbar olägenhet. Hvad kyrkotionde i Blekinge och Bohuslän angår, utgår densamma, på sätt här ofvan är anfördt, med så obetydliga belopp, att dess successiva afskrifning, eller afskrifning till och med på en gång, icke torde böra möta någon som helst betänklighet.

I fråga åter om de andelar af den ursprungligen åt kyrkorna behållna tionden, som tid efter annan vändts ifrån sitt ursprungliga ändamål och anslagits till aflönande af befattningar, dem det under alla förhållanden är kommunens obestridliga skyldighet att på laga sätt aflöna, synes det vara klart, att dessa löntagare böra af kommunen hållas skadeslösa för den minskning i löneinkomst, som af den föreslagna åtgärdens genomförande kan varda en följd.

Ehuruväl med hänsyn till den tionde, som af patroni ecclesiarum åtnjutes, redan blifvit i allmänhet, och utan någon dem tillerkänd ersättning, genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 14 December 1855 stadgadt, att § 1 af Kongl. kungörelsen af den 11 Maj samma år angående sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande jemväl skall tjena till efter rättelse hvad beträffar kyrkotionden i Skåne, så, om ock här af synes framgå skyldigheten för dessa tiondetagare att underkasta sig de förändringar, som i fråga om sjelfva sättet för tiondens utgörande kunna varda beslutade, vill det dock synas lika obestridligt, att en afskrifning af patronationden, om ock åtföljd af kyrkobyggnadsskyldighetens upphörande, ej rättvisligen kan varda påbjuden, med mindre fullständig godtgörelse beredes de nuvarande innehafvarne.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och i afsigt att äfven i ifrågavarande afseende ernå en önskvärd likställighet i beskattningsförhållanden inom rikets alla delar, hemställer Skatteregleringskomitén,

att jemväl den kyrkorna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän behållna eller i öfrigt för församlingarnes egna behof använda kyrkotionden bör, der den icke redan med visst penningbelopp utgöres, omsättas i penningar, enligt den för kronotiondens omsättning stadgade grund, samt afskrifvas på sätt om grundskatter i allmänhet varder stadgadt:

a) inom de församlingar, der tionden odelad tillfaller kyrkan, utan några särskilda vilkor;

b) inom de församlingar, der den i sin helhet eller delvis användes till andra församlingens ändamål eller tillfaller patroni ecclesiarum, endast under vilkor att församlingarne åtaga sig att till vederbörande lemna full ersättning, efter årliga medelmarkgångspriset å tionden, hvilken ersättning uttaxeras så, som om kommunalutskylder i allmänhet är stadgadt.

Bilagda tabellariska öfversigt visar omfattningen och med hänsyn till kostnaden den antagliga betydelsen af den ifrågasatta åtgärden.

Närlagda protokollsutdrag meddelar en mot komiténs hemställan i denna punkt afgifven reservation.

Underdånigst

ROBERT DE LA GARDIE.

Rob. Montgomery-Cederhielm.

Alb. Anderson.

Ola Andersson.

N. Fosser.

A. Hedin.

Carl Ifvarsson.

J. Johansson.

Emil Key.

E. W. Lothigius.

H. L. Rydin.

G. Sparre.

G. H. Stråle.

Herman Wikblad.

Stockholm den 18 November 1882.

J. Hellstenius.

Utdrag ur Skatteregleringskomiténs protokoll den 20 November 1882.

§ 2. Från Professor Rydin hade insändts följande reservation mot komiténs i skrivelsen af den 18 dennes intagna beslut rörande kyrkotionden:

»Reservation af H. L. Rydin.

Jag anser ej de förändringar, som kunna ifrågakomma i afseende på utgörandet af den kyrkorna behållna kyrkotionden i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän m. m., böra ske i form af afskrifning, utan bör det bero på hvarje församling att med vederbörande, hvilkas rätt kan af förändringen beröras, uppgöra förslag, huruvida och enligt hvilka grunder förändring bör verkställas, hvilket förslag sedermera underställes Kongl. Maj:ts pröfning».

Rätteligen utdraget betygar

J. Hellstenius.

Bil. B.

Uppgift om kyrkotioden enligt kronoräkenskaperna
för år 1884.

Debet	K r e d i t														
	1884 års uppbörd	U t g i f t e r											Leverering till rän eriet.	Summa	
		Städernas frilheter	Klarestadens staten	Universitetet	Folkskolor	Pedagogier och bördshusen	Barnmorske- undervisning och barn- bördshusen	Lasarettens underhåll	Hospitals och lasarettens underhåll	Kyrkans underhåll	Summa kronor öre.				
* 3,928 ¹³	Blekinge län	4 29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 29	3,923 ⁸⁴	3,928 ¹³
85,501 ⁶²	Kristianstads län	—	5,262 ⁶⁵	14,129 ⁹⁴	—	—	—	637 ¹⁸	62,672 ²¹	82,701 ⁹⁸	2,799 ⁶⁴	85,501 ⁶²	—	—	—
139,272 ⁷⁹	Malmöhus län	—	10,801 ⁰⁸	20,030 ⁴⁰	965 ¹⁵	663 ¹¹	3506 ⁷²	100,319 ⁵¹	136,285 ⁹⁷	2,986 ⁸²	139,272 ⁷⁹	—	—	—	—
19,019 ⁵⁸	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	17,756 ⁶⁰	17,756 ⁶⁰	1,262 ⁹⁸	19,019 ⁵⁸	—	—	—
** 3,665 ⁴¹	Göteb. o. Bohus län	—	38 ⁰³	—	—	—	—	—	3,532 ⁸⁷	3 570 ⁹⁰	94 ⁵¹	3,665 ⁴¹	—	—	—
ma S: 251,387 ⁵³	Summa	4 29	16,101 ⁷⁶	34,160 ³⁴	965 ¹⁵	663 ¹¹	4,143 ⁹⁰	184,281 ¹⁹	240,319 ⁷⁴	11,067 ⁷⁹	251,387 ⁵³	—	—	—	—

* Tiondespanmåslösen efter bestämda pris.
** Deraf efter medelmarkegångspris 1,210: 22
› bestämda låga pris 2,455: 19.